

(1850 – 1945)

HASAN CAN

90 kúsur yaşında ihtiyar bir adam... İki büküm, ayakta duramıyor, bastonuyla bile zor yürüeyebiliyor, hâli mecali yok...

Bu adam, böyle mübarek ve aciz bir adam Bediüzzaman'la birlikte kaçmasınlar diye kelepçeleniyor ve Denizli hapishanesine götürülüyor ve orada tam altı ay hapis yatırılıyor.

Suçu: Cinayet, hırsızlık, kaçakçılık, uyuşturucu? Hayır! Hayır! Hiç birisi değil... Sadece dini inancı ve gayreti... Allah'ım ne facialar yaşanmış bu güzel ülkede (Fotoğraf temsilidir)

Hasan Can ismini çok duyuyordum. Savlı olduğunu, çok yaşlı haliyle Üstad Bediüzzaman Said Nursi hazretleriyle beraber kelepçelenip Denizli Hapishanesine götürüldüğünü çok dinlemiştim. Mesela; Tâhirî Mutlu ağabey arşivimdeki ses kaydında, Denizli Mahkemesini anlatırken şöyle diyor: "Akşama yakın Denizliye vardık. Bizi hapishaneye götürüyorlar, atın üstünde böyle gidip-gelen kumandandı herhalde. Denizli hapishanesi şehrin içindeymiş, yeni bir tane yapılmış, şehrin çok dışına çıkarmışlar. Hazret-i Üstad, 75-80 yaşlarında ihtiyar Hasan bey var; onunla kelepçelendi. Hazret-i Üstadın sırtında gibi gidiyordu, yürümeye vakti yoktu Hasan Bey'in, o kadar ihtiyar... Neyse vardık hapishanenin önüne oturduk, eşyaları taharri ediyorlar; ekmek filan götürmüştü bazı kardeşler. Bunların hepsini bir torbaya kovuverecek hale getirdiler..."

Hadiseyi teyid eden bir ibareyi de Risale-i Nur'da, Denizli Hapishanesinin teselli mektuplarını ihtiva eden 13. Şua'da buldum...

Orada şöyle diyor Hz. Üstad:

"Hem ben pek çok alâkadar olduğum Sava köyünden çok muhterem bir ihtiyar ile ellerimiz birbiriyle kelepçe edilip geldiğimiz, beni pek çok memnun edip, bununla o mübarek köyün bana şiddet-i alâkasını anladım. O kardeşime ayrıca selâm ederim." (Şualar 308)

Sav, her türlü dini neşriyatın resmen yasak olduğu o ceberutiyet döneminde, Risale-i Nur'u, bin kalemlle matbaa hızında ve kalitesinde el yazılarıyla çoğaltıp, on binlerce nüsha Anadolu'ya yaymış mübarek bir köydür. Üstad Hazretlerinin nazarında Sav çok ama çok ehemmiyetlidir... Risale-i Nur'u okuyanlar bunu iyi bilirler...

Evete, yukarıda Hz. Üstad'ın ifadelerinde geçti; kader, Bediüzzaman'la, o çok sevdiği Sav'ın sembolü hükmündeki köyün en yaşlısını (93), karakol noktasında buluşturuyor ve altın bileziklerle birbirine bağlıyor... Bu garip hadiseyi, Sav'a karşı hissiyatını ifade etmek için bir vesile bilen Hz. Bediüzzaman, kendisinin Köy'ün sembolü ile bağlanıp kelepçelenmesini, "beni çok memnun etti" diyor ve Sav'a olan alakasının şiddetini bu vesileyle gösteriyor... Şüphesiz Bediüzzaman ve Sav için kaderin tebessümüyü bu...

Evet, bu mübarek, ihtiyar ve bahtiyar adam Hasan Can, 1943 senesinde 93 yaşlarında olmasına rağmen garip bir suçlamayla Bediüzzaman'la birlikte kelepçelenip Denizliye sevk ediliyor ve orada tam altı ay hapis yatıyor. Sav'a döndükten sonra da birkaç sene içinde vefat ediyor.

Hasan Can'ın önemli bir hizmeti daha var; kendisi ümmi olduğu, yani okuma yazma bilmediği halde, bilenlere sinisini ve evini açıyor. O çok korkulu günlerde evinin alt katındaki bir odacıkta kalemi matbaa gibi çalışan Hasan Atıf Egemen'i sekiz ay müddetle himaye ediyor... Bundan dolayıdır ki okuması bile olmayan ihtiyar Hasan Can, bir mevlid bahanesiyle Denizli hadisesine dâhil ediliyor...

Torunu Ahmet Can Ve Hasan Kurt Anlatıyor:

İhtiyar Hasan Can'ı iyi tanıyan iki şahsiyet:

**Solda Hasan Can'ın torunu 1932 doğumlu Ahmet Can,
Sağda 1920 doğumlu Hasan Kurt. İkisi de Savlı ve komşu**

"Doğumunun 1850 vefat yılının da 1945 olduğunu hesap ettiğimiz Hasan Can'ın hala ayakta olan Sav'daki evine yorulmaz ve tok olmaz rehberim Hasan Kurt ağabey (89) ile beraber gittim. Ev bir dağın eteğinde kurulmuş olan Sav Kasabasının en yukarisında... Şimdi bu evde torun Ahmet Can oturuyor... 1932 doğumlu Ahmet Can bizi evin avlusunda kabul etti ve anlattığı hadiselerin geçtiği yerleri de göstererek sorularıma cevaplar verdi. Hasan Kurt ağabey de kendisine yardımcı oldu. Hasan Can'ın, Mustafa gül ağabeyin öz dayısı olduğunu öğrenmem benim için büyük bir sürpriz oldu. Hatıraları yazdıktan sonra Ahmet Can'a okuyarak ilave bilgiler de alarak tashih ettirdim."

HASAN CAN MUSTAFA GÜL'ÜN ÖZ DAYISIDIR

HACI HAFIZ'LA DA AKRABADIR

Ömer Özcan: Dedeniz Hasan Can'ı tanıtır mısınız? Kaç doğumluydu? Kaç yaşında iken hangi tarihte vefat etti?

Ahmet Can: Ben 1932 Sav doğumluyum. Dedem Hasan Can 95 yaşında vefat etti. O, babamın da dedesidir. Dedem Demokrat Partiden önce vefat etmiştir. 1945 olabilir. Bu durumda dedem 95 yaşlarında vefat ettiğine göre 1850 yıllarında doğmuş oluyor. Üstad'tan 30 yaş büyük. (1877 Üstad).

Dedemde okuma yazma yoktu aslında, okuyamaz ve yazamazdı. Dedem Hasan Can uzun boyluydu, fakat beli eğriydi. Yolda zor yürüyebiliyordu. Bastona dayanarak yürürdü. Başına bere, takke biz giyiyorsak o da onu giyerdi. Akli yerinde ve zihni açıktı. Mezarı Sav Kabristanındadır. Babamın babasının adı ise Mehmet'tir. O genç yaşta askerde iken vefat etmiş.

Biz "Gül" ailesi ile akrabayız. Dedem Hasan Can Mustafa Gül ağabeyin öz dayısıdır. Bizim sülaleye Sav'da "Eşegilller" derler. "Eşe" diye ninemiz varmış, aslımız

'Karamahmetler' sülalesine dayanıyor. Dedem Hasan Can, Risale-i Nur'u Sav'a ilk getiren Merkez Camii İmamı Hacı Hafız Avşar ile de akrabadır. Onlar Sav'ın aşağı mahallesinde, biz ve Gül'ler Yukarı Mahallede otururduk.

Hasan Kurt: Hasan Can, Sav'da bizim çok yakınımızda komşumuzdu. Evi, gördüğün gibi Sav'ın en üst kısmında... Boylu poslu ve iri cüsseliydi. Yalnız çok yaşlı idi. 95 yaşına kadar yaşadı ağabeyimiz. Yolda, Üstad'la beraber kelepçeli olarak giderken, adeta Üstad'ın sırtında, Üstad'a dayanarak gidiyor... Üstad taşıyor onu...

1943' Denizli Mahkemesinden önce Sinoplu Hasan Atıf Egemen, Sav'da Hasan Can'ın evinde sekiz ay kalmıştır. Hasan Atıf, hiç dışarı çıkmadan devamlı olarak Nur Risalelerini yazmakla meşgul idi...

Hasan Can çok hayırsever bir insandı. Şuradan biliyorum; Ben çobanlık yapıyordum, şurada yayla vardır, yaz kış orada kalırdık. Orada bir "Olukdelik suyu" vardır. Isparta'da birçok hayır işlerinin peşinde koşturan Tefik hoca diye birisi vardı. Hasan Can, Tefik hocaya "sen bir işçi gönder ben de buradan getireyim, betondan bir yalak yapalım, o suyu toplayalım hayvanlar içsin" demiş. Bu hayır işini beraber yapmışlardı. Böyle hayır işlerine koştururdu rahmetli.

Üstad Barla'da sekiz sene kaldıktan sonra Isparta'ya ilk geldiğinde Şükrü (İçhan) Efendinin evinde kaldı diye bir bahis var ya Risalelerde; işte Hasan Can, o sırada, şurada bir türbe vardı; oradaki çalı ağaçlarından, onların kuruyanlarından kesip merkebe yükleyip Üstad'a götürürmüş kışın.

Ahmet Can: O, Olukdelik suyunun yalağının kumunu o zaman merkeple ben götürmüştüm. Başka yerlerde de yapmıştır böyle hayırları dedem rahmetli...

93 YAŞINDAKİ ADAM BEDİÜZZAMAN'LA KELEPÇELENIYOR

Ömer Özcan: Hasan Can'ın Denizli hapsine gitmesi nasıl olmuştu. Siz olaya şahid oldunuz mu?

Ahmet Can: Benim şahit olduğum ve bildiğim kısımları anlatayım: 1325 (1909) doğumlu olan babam Hüseyin Can'ın ihtiyat askerliği çıkmıştı... Yani askerliğini yaptığı halde bir daha çağırdılar... Gitti... Gitti ama...

Hasan Kurt: Babası Hüseyin askerliğini benim ağabeyim ile beraber yapmıştı.

Ahmet Can: Babam askere gitmeden önce dedem Hasan Can, "oğlum bir mevlid okutalım da öyle git" dedi. Sene 1943. Akşam şimdi bulunduğumuz bu evde mevlid okunmaya başladı. Yalnız o zaman mevlid, Kur'an okutmak falan yasaktı. Sav Muhtarı Hüseyin Ateşkulak ve Muhtar Heyetinden Yakup ve birkaç kişi daha eve çıkıp geldiler.

Hasan Kurt: Muhtar Ateşkulak zıttı bize... Halk Partiliydi... Hayâsızın biriydi...

Ahmet Can: "Sen kimden izin aldın da bu mevlidi okutuyorsun" diye sorguya başladılar... Muhtar sokaktaydı, Babam avluda... Babamın da lakabı "Deli Hüseyin"dir. Köyde böyledir lakabı... Herkes bilir... Bellidir yani... Hareketli, güçlü-kuvvetli... Haksızlığa da dayanamazdı babam... Dedem Hasan Can ise daha mülayim bir ihtiyardı. "Len muhtar çıkartma beni dışarı, çıkarsam seni kötü ederim" dedi babam. Muhtar sarhoştü. Şimdi bulunduğumuz bu ev o zaman boştu... Biz şu buraya bitişik evde oturuyorduk. O zaman bu boş evimize askeriyeyi oturtmaya niyet emişlerdi hatta...

Hasan Kurt: O zamanlarda 2. Cihan Harbi vardı, böyle boş evlerde askeriyeyi oturtuyordular.

Ahmet Can: Hatta şu dış kapının girişini ikiye bile bölmüşlerdi. Fakat neticede olmadı oturamadılar.

Neyse Dedem Hasan Can kapının arkasındaki babamı çıkartmıyordu dışarı. Babam kapıya dayanıyor... Dedem babamın muhtarla kavga etmesini istemiyordu. Artık nasıl yaptıysa babam evin arka tarafından çıkıp dolaşip geçti sokağa. Eline bir balta sapımıydı yoksa kürek sapımıydı tam bilmiyorum almış geldi. Muhtara nasıl vurdu ama nasıl vurdu

anlatamam. Diğerleri hepsi kaçtı tabi, muhtar yalnız kaldı. Benim gözümün önünde oluyordu bunlar. Neticede muhtar, beni dövdü diye ihbar etmiş jandarmaya.

Ertesi akşam biz ailece 8-9 kişi sofrada oturuyoruz... Akşam yemeğini yemeğe başladık... Başlarında bir başçavuşla beraber dört jandarma çıka geldiler. Başçavuş "Ağa sen miydin yahu şikâyet edilen" dedi. Başçavuş bizim bahçeden kiraz yemeye gelen biriymiş meğer. Aradılar taradılar evde bir şey bulamadılar. Başçavuş, "Hasan amca, sabahleyin Isparta'ya kadar iner misin?" dedi. "İnerim" dedi dedem. Sabahleyin kalktık... Anam merkebe vurdu palanı... Bindirdik dedemi... Ben önde, anam arkada... Ben önden merkebi çekiyorum... Anamın sırtında küçük kardeşim Mustafa, bebek daha... Sav Isparta arası on kilometredir. Annemle merkebin üstünde dedemi götürürken epey zahmet çekmiştik. Çünkü dedemin hâli, mecali yoktu. Bastonuyla bile zor yürürdü. Herhalde bir buçuk saat falan sürmüştü yol. Vardık Isparta'ya Hacı Murat'ın oraya. Hacı Murat dedemi indirdi, oturttu bizi, kendisi kayboldu. Hacı Murat ata dostumuzdur, Isparta'da nalbanttı, hanı vardı. Karakola gitmiş meğer geldi. "Kızım siz gidin, ben Hasan ağayı faytonla iletirim" dedi. Bizi çevirdi geriye...

Meğerse o gün için Bediüzzaman da oradaymış. Dedem bir daha geri dönmedi. Bediüzzaman'la beraber karakolda kelepçeleyip İstasyon Caddesinden yürüyerek İstasyona kadar öyle kelepçeli olarak göndermişler. Dedem çok ihtiyar ve beli bükük olduğundan yolda zor yürürdü zaten. Öyle iken onu Bediüzzaman'la kelepçelemişler. Dedemi Bediüzzaman götürmüş sırtında. Bediüzzaman'la Isparta karakolunda kelepçelendiğini geri dönünce kendisi anlatmıştı bize. Isparta'da görenlerden de duymuştuk. Oradan trenle Denizliye... Denizlide de beraber kelepçelemişler galiba. Dedem altı ay Denizli'de yattı geldi. Denizli hapishanesinden sonra da çok yaşamadı. 1945 senelerinde vefat etti.

Hasan Kurt: Benim duyduğum Üstatla giderken bir arık (küçük suyolu) rastlamışlar; Hasan Can 'ben buradan nasıl geçeceğim' diye düşünürken, Üstad keramet gösteriyor, O'nu şöyle eliyle bir kavis çizerek arıktan geçiriyor. Üstad Hazretleri mahkemede Kötürüm Ali¹ ile 90 yaşındaki Hasan Can'ı göstererek "Bunların her tarafı ateş olsa nereyi yakar hâkim bey?" diye sorduğunu ağabeylerden duymuştum.

HASAN CAN, HASAN ATIF'I SEKİZ AY EVİNDE HİMAYE ETTİ

Ömer Özcan: Hasan Atif Egemen buraya Sav'a nasıl gelmişti, niçin gelmişti?

Ahmet Can: Hasan Atif bizim bitişimizdeki bu evde işte şurada kaldı, evin alt odasında kaldı. Ben devamlı görüyordum onu. Dedem O'nu o zaman himaye etmiş, sahip çıkmıştı. Yalnız yemeğini kendi yapar bizden bir şey kabul etmezdi... Nasıl ve niye geldiğini bilmiyorum.

Hasan Kurt: Onu ben anlatayım. Atif ağabeyin buraya gelmesi şöyle oluyor:

Malum O Sinopludur. Sinop'ta hizmet edememiş, sert mizaçlı insanlardan sıkılmış... Bunun üzerine Kastamonu'da bulunan Hazreti Üstad'ı ziyarete gidiyor. Üstad O'na: "Seni Sinap'a göndereyim" diyor. "Üstad beni tekrar Sinop'a mı gönderecek" diye bir hal almış onda. Sonunda Hazreti Üstad: "Isparta'ya git, Hüsrev sana bir yer ayarlasın" diyor.

Hasan Atif Isparta'ya geliyor. Hüsrev Efendi de onu, Sav'a, Hacı Hafız Efendiye gönderiyor. Hacı Hafız da Hasan Can'ın evine getiriyor. Hasan Can, Hasan Atif'i evinin alt katına işte şuraya yerleştiriyor. Ve orada hizmete, yazıya başlıyor. Ben 1942'de askerden izinli gelmiştim. Rahmetli Babam duymuş bunun yazı yazdığını, ihtiyardı o zaman babam, gözleri de az görüyordu, bana, "bu mübareğin yüzünden nur akıyor, konuşması duyulmuyor ama" diye bir methetmişti...

Rahmetli Hasan Atif sekiz ay burada kaldı. Çok güzel yazısı, gayet okunaklı Osmanlıca hattı vardı. Geldikten birkaç gün sonra Hasan Can, "gel seni bahçelerimizi gezdireyim, canın sıkılmasın" diyor. Köyün üst kısımlarındaki bahçelere ve orada bulunan Sinap'a

¹ Atabeyli Kötürüm Ali hakkındaki çok sarsıcı hatıralar "Ağabeyler Anlatıyor 2" kitabında vardır.

çıkarıyor. Orada "Sinap" isminde bir yatır Evliyaullah vardır. Hatta orada kuduz hastalığına iyi geldiğine inanılan şifalı bir su da vardır. Hasan Atıf, Sav'daki Sinap'a çıkınca Üstadın kendisine latif ifadesini hatırlıyor, tebessüm ediyor. Zira 'Sinop' ve 'Sinap' bir harf ile birbirinden ayrılıyordu... Hasan Atıf, bizim Sav'da sekiz ay kalıp ayrıldıktan sonra, Denizli Homa'ya taşınır. Orada bir başçavuş Hasan Atıf'ın elindeki 5. Şua mahrem risaleyi alıp doğru karakola götürüyor. Denizli Mahkemesi ilk olarak böyle başlamıştır. Atıf ağabey bilahare Denizli Aydın arasında bulunan Sultanhisar'da ömrünü tamamlamıştır.

1942 ve 1943 yıllarında Denizli Mahkemesinden önce Hasan Atıf Egemen'in seki ay müddetle Risale-i Nur yazdığı oda. Bu oda Hasan Can'ın Sav'daki evinin alt katındadır.